

Część UP	Strona	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
Cele polityki spójności i oczekiwane rezultaty w Polsce	6	Prosimy o wyjaśnienie w jakim zakresie i w jaki sposób polska rodzina będzie podmiotem transformacji gospodarczej. Czy to oznacza, że polska rodzina ma być beneficjentem środków unijnych: występować jako podmiot ubiegający się o wsparcie lub podmiot otrzymujący wsparcie. Prosimy o wskazanie definicji polskiej rodziny. Prosimy również o wskazanie definicji polskiego przedsiębiorstwa.	
Cele polityki spójności i oczekiwane rezultaty w Polsce	6	W poniższym zdaniu wnosimy o uzupełnienie oznaczone podkreśleniem: „W tym kontekście kluczowym obszarem modernizacji gospodarki, który w kolejnych dekadach zdeterminuje możliwości dokonania przez Polskę cywilizacyjnego przełomu, jest wdrażanie rozwiązań utożsamianych z procesem „czwartej rewolucji przemysłowej” (określanych również mianem „Przemysłu 4.0”) i cyfryzacji , przy jednoczesnym podnoszeniu jakości i potencjału kapitału ludzkiego do funkcjonowania w świecie nowoczesnych technologii.”	Znaczenie cyfryzacji dla transformacji klimatycznej jest już szeroko rozpoznane w dokumentach UE. Szerokie uzasadnienie w tym zakresie przedstawiono na poziomie krajowym np. w raporcie „Nowy cyfrowy zielony ład”: https://www.politykainsight.pl/raporty/zielonacyfryzacja
Cele polityki spójności i oczekiwane rezultaty w Polsce	6	Wyrażamy poparcie dla ambitnego i priorytetowego traktowania wyzwań klimatycznych jako istotnego kierunku działań wynikających z projektowanej UP.	
Cele polityki spójności i oczekiwane rezultaty w Polsce	7	Proponujemy wskazanie wprost edukacji przedszkolnej i szkolnej jako ważnych obszarów wsparcia w ramach UP. Jednocześnie dostrzegamy i doceniamy zmianę w podejściu do tego obszaru w stosunku do założeń do UP z 2019 roku, zgodnie z uwagami zgłoszonymi wówczas przez KL.	Działania i inwestycje dotyczące rozwoju kompetencji przyszłości, bez skoordynowanych i ukierunkowanych na myślenie innowacyjne, kreatywność czy pracę zespołową inwestycji na wczesnym etapie edukacji, będą niepełne i obciążone ryzykiem niskiej efektywności. To na tych poziomach generowane są deficyty, które przekładają się na późniejsze niedostosowanie kompetencji do potrzeb innowacyjnej gospodarki.
Cele polityki spójności i oczekiwane rezultaty w Polsce	8	Wyrażamy poparcie dla ujęcia rozwoju nowoczesnych technologii, w tym związanych z sieciami szerokopasmowymi jako jednego z priorytetów projektowanej UP.	
1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej	10	Proponujemy następujące uzupełnienie: Biorąc pod uwagę powyższe wyzwania, głównym celem interwencji w obszarze CP1 będzie wzrost produktywności polskiej gospodarki. Proces ten wymaga podjęcia równoległego działania na trzech uzupełniających się płaszczyznach. Pierwszą z nich jest wzrost wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych, szczególnie w zakresie automatyzacji, robotyzacji i cyfryzacji (tzw. przemysł 4.0) we wszystkich sektorach gospodarki. Drugą płaszczyzną stanowi nowoczesna organizacja działalności przedsiębiorstw. Trzecią płaszczyzną jest rozwój kompetencji pracowników, w tym szczególnie specjalistów i kadry zarządzającej, oraz użytkowników, dzięki którym kapitał rzeczowy będzie odpowiednio	Jest szczególnie istotne, by wsparcie rozwoju kompetencji i umiejętności koncentrowało się na grupie, która decyduje o konkurencyjności i rozwoju przedsiębiorstw.
1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej Obszar: wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii Zakres wsparcia	12	Proponujemy uzupełnienie zakresu wsparcia o następujące działania: Wsparcie i rozwój infrastruktury B+R w jednostkach naukowych i instytutach badawczych oraz budowa krajowej i międzynarodowej sieci współpracy związanej z rozwojem infrastruktury B+R dla przedsiębiorstw i ośrodków naukowych	Inwestycja z środków krajowych (poza umową partnerstwa) w infrastrukturę badawczą jest podporządkowana badaniom statutowym na uczelniach publicznych. Pominęte są uczelnie prywatne, który zgodnie z ostatnimi wynikami parametryzacji z 2017 r. jest liderem w swoich dyscyplinach (A+ i A) a także pozyskuje co siódmy projekt naukowy z NCN i co 10-ty badawczo-rozwojowy z NCBR. Skuteczne włączenie uczelni akademickich, w tym uczelni prywatnych, w sieć europejskiej infrastruktury badawczej wymaga umożliwienia finansowania w latach 2021-2027 trzech kluczowych i komplementarnych aktywności: inwestycji w środki trwałe, aparaturę i urządzenia oraz rozwiązania sieciowe i technologie internetowe, wsparcie kadri i ich wynagrodzeń na etatach laboratoryjnych i badawczych oraz zapewnienie instrumentów wymiany i refundacji kosztów udziału w programach ramowych związanych z wykorzystaniem infrastruktury badawczej.
1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej Obszar "Wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii (B+R i wdrożenia)" Zakres wsparcia	13	Proponujemy rozszerzenie zakresu wsparcia o następujące działania: - wsparcie rozwoju i wytwarzania substancji czynnych (API) i produktów gotowych - wsparcie rozwoju eksportu produktów innowacyjnych i substancji czynnych (API) oraz leków wytwarzanych w Polsce	W ramach celu 1 istotne znaczenie należy przypisać innowacjom inkrementalnym (ewolucyjnym), które pozwalają na usprawnienie elementów produktów czy procesów i co często ma duży wpływ na szerokie wykorzystanie innowacji w procesach gospodarczych i w społeczeństwie. W sektorach hi-tech coraz trudniej o innowacje przełomowe, które ze swojej natury są bardzo ryzykowne i wymagają zaangażowania dużych środków finansowych. Dlatego w podziale środków wsparcia nie można zapominać o innowacjach ewolucyjnych, które „małymi krokami” udoskonalają technologie już dostępne na rynku. Tego typu aktywności, choć nie tak spektakularne jak innowacje o przełomowym charakterze, również wymagają prowadzenia prac badawczo-rozwojowych, w których osiągnięcie zamierzonego rezultatu zawsze obciążone jest ryzykiem. Jednocześnie innowacje inkrementalne są dostępne dla szerokiej grupy podmiotów, pobudzają innowacyjność pracowników zwiększając ich produktywność, a jednocześnie mają charakter inkluzywny. Możliwość uzyskania wsparcia dla tego typu aktywności ma szansę wzmocnić współpracę między przedsiębiorcami a instytucjami publicznej nauki. Konkurencyjność polskich przedsiębiorstw i ich pozycja w światowych łańcuchach dostaw ma szansę wzmocnić się gdy oferowane przez nich produkty będą wyróżniać się na tle konkurencji. W obecnych warunkach konkurencyjność gospodarki musi opierać się na wiedzy i zdolności przekładania jej na innowacje dostępne dla ludzi. Innowacje inkrementalne spełniają te warunki, a wspieranie ich podejmowania z udziałem środków publicznych będzie miało bardzo korzystne skutki dla gospodarki, rozwijając ją w pożądanym kierunku. Jako przykład branży, w której podejmowane są prace B+R obejmujące innowacje inkrementalne można wskazać branżę farmaceutyczną. Jest to przemysł wysokiej technologii, w którym podejmowane są różnego rodzaju projekty B+R dotyczące zarówno produktów, jak i procesów wytwórczych. Tego typu inicjatywy są bardzo istotne w obecnej sytuacji UE, która zmaga się z niedoborami leków. Jak wskazuje w swoim raporcie Komitet Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności Parlamentu Europejskiego obecnie 40% leków sprzedawanych w UE pochodzi z krajów spoza Unii (jeszcze gorzej wygląda kwestia substancji czynnych, z których aż 60–80% jest produkowanych w Chinach i Indiach). Jeszcze bardziej istotnego znaczenia problem niedoboru leków nabrał w czasie pandemii COVID-19, a ich brak miał bezpośredni negatywny wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo pacjentów, którzy często nie mogli rozpocząć lub kontynuować leczenia. Wsparcie dla powyższych projektów wpisywałoby się z jednej strony w zapisane dla omawianego Obszaru, jak i cele UE w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa lekowego jej mieszkańców.

<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii</p> <p>Zakres wsparcia</p>	13	<p>Proponujemy dodać do zakresu wsparcia:</p> <p>- tworzenie przez jednostki naukowe lub ich konsorcja wyspecjalizowanych podmiotów dedykowanych współpracy z przedsiębiorstwami, komercjalizacji wyników badań naukowych</p>	<p>Pokrycie kosztów uruchomienia takiego podmiotu i jego wsparcie ze środków UE w pierwszym okresie funkcjonowania może zmniejszyć bariery po stronie jednostek naukowych i zachęcić je do uruchomienia takich podmiotów. A doświadczenia pokazują, że takie dedykowane podmioty, tworzące odrębną od uczelnianej strukturę organizacyjną, szybciej, efektywniej i bardziej dynamicznie odpowiadają na potrzeby przedsiębiorców niż duże jednostki naukowe. Wsparcie takich działań ze strony funduszy UE może stanowić realny przełom - może przełożyć się na radykalny wzrost takich podmiotów na rynku, dzięki czemu przedsiębiorcy zyskają lepszy dostęp do wyników badań naukowych.</p>
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii</p> <p>Zakres wsparcia</p>	14	<p>W pełni popieramy wskazaną w opisie konieczność wspierania - w zakresie innowacji - przedsiębiorstw każdej wielkości, w tym firm dużych. Ta zmiana jest zgodna z uwagami KL zgłaszanymi do założeń UP w 2019 roku. Jednocześnie proponujemy, aby ta zasada, czyli niewykluczanie dużych przedsiębiorstw z żadnego z obszarów wsparcia, w tym w szczególności z działań w zakresie cyfryzacji czy w zakresie działań edukacyjnych, stała się zasadą horyzontalną UP.</p>	
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Oczekiwane rezultaty</p>	15	<p>Zapis „zwiększenie intensywności wykorzystania technologii i wiedzy w gospodarce;” proponujemy zmodyfikować w następujący sposób: „zwiększenie intensywności wykorzystania nowych i innowacyjnych technologii i wiedzy w gospodarce, w tym m.in. utożsamianych z Przemysłem 4.0;”</p>	<p>Wskazanie wprost na jeden z kluczowych kierunków jest istotne dla nadania większej precyzji. Szczególnie, że Przemysł 4.0 to szerokie i istotne zjawisko do którego należą nie tylko automatyzacja i robotyzacja, ale również szereg innych technologii, tj.: Internet Rzeczy, analiza dużych zbiorów danych, sztuczna inteligencja, wirtualna i rozszerzona rzeczywistość czy druk 3D. Wszystkie z nich powinny być objęte potencjalnym wsparciem w ramach Celu 1.</p>
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p> <p>Zakres wsparcia</p>	17	<p>Działanie „transformacja cyfrowa gospodarki, polegająca na wdrożeniu programów stymulujących wprowadzanie w przedsiębiorstwach i sektorze publicznym rozwiązań cyfrowych;”</p> <p>proponujemy zmienić w następujący sposób „transformacja cyfrowa gospodarki, polegająca na realizacji programów stymulujących, w tym wspierających inwestycje mające na celu zwiększenie stopnia wykorzystania w przedsiębiorstwach i sektorze publicznym nowych technologii oraz rozwiązań cyfrowych”.</p>	<p>Zmiany o charakterze doprecyzowującym.</p>
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p>	17	<p>W sekcji „Zakres wsparcia” punkt rozpoczynający się od „transformacja modeli biznesowych polskich ...” proponujemy zmienić w następujący sposób „transformacja modeli biznesowych polskich przedsiębiorstw m.in. w kierunku Przemysłu 4.0, a w szczególności automatyzacji, robotyzacji, wykorzystania Internetu Rzeczy i cyfryzacji przedsiębiorstw, digitalizacja procesów eksportowych”.</p>	<p>Modyfikacja polega na dodaniu Internetu Rzeczy, jako istotnego narzędzia transformacji. Analiza danych, sztuczna inteligencja zostały ujęte w innym pkt. UP.</p>
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p> <p>Zakres wsparcia</p>	17	<p>Proponujemy uzupełnienie zakresu wsparcia w następujący sposób:</p> <p>Wsparcie skalowalnych nowoczesnych rozwiązań informatycznych i technologicznych w ramach współpracy międzysektorowej obejmującej w szczególności administrację publiczną, przedsiębiorców i organizacje badawcze</p>	<p>Wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki” o zadania związane z wsparciem transformacji cyfrowej uczelni oraz włączeniem ośrodków naukowych i badawczych w proces cyfryzacji gospodarki. Obecna wersja opisu tego obszaru nie uwzględniła kluczowego dla gospodarki stanu cyfryzacji uczelni i instytutów badawczych, wymagań strategii europejskich w zakresie otwartej nauki, otwartych danych i rozwoju wirtualnych sieci współpracy b+rr+i , w tym udostępniania i świadczenia zdalnych usług badawczych i laboratoryjnych. Rekomendacje grup roboczych KE i JCR https://www.coalition-s.org/addendum-to-the-coalition-s-guidance-on-the-implementation-of-plan-s/principles-and-implementation/ https://ec.europa.eu/research/openscience/pdf/eosc_declaration.pdf#view=fit&pagemode=none zawierają szczegółowe wytyczne w tym zakresie.</p>
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p> <p>Oczekiwane rezultaty</p>	17	<p>Ważne jest, by w tym obszarze (w szczególności w zakresie transformacji cyfrowej gospodarki, polegającej na wdrożeniu programów stymulujących wprowadzanie w przedsiębiorstwach i sektorze publicznym rozwiązań cyfrowych; budowie infrastruktury instytucjonalnej dla transformacji cyfrowej) nie wykluczać z wsparcia dużych przedsiębiorstw i przedsiębiorstw nieprzemysłowych</p>	<p>Istnieją branże (np. edukacyjna), w których związek z przemysłem nie jest widoczny, a jednak ma on dla przemysłu duże znaczenie. Stąd ewentualne zawężenie mogłoby wykluczyć istotne dla rozwoju przemysłu 4.0 podmioty. Wykluczenie podmiotów dużych również byłoby niezasadne - bo jednak transformacja cyfrowa gospodarki bez wsparcia kierowanego dla podmiotów dużych (mających ogromny wpływ na rozwój gospodarczy), nie byłaby pełną transformacją cyfrową. Ważne jest więc, by listę potencjalnych beneficjentów traktować szeroko</p>

<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p>	18	<p>W punkcie „inwestycji w MŚP, w szczególności zwiększających ich zaawansowanie technologiczne, poziom robotyzacji i zdolność do wdrażania innowacji (przede wszystkim w zakresie rozwiązań w ramach koncepcji Przemysłu 4.0);” Proponujemy wskazać „inwestycji w przedsiębiorstwach, w tym MŚP, w szczególności zwiększających ich zaawansowanie technologiczne, poziom robotyzacji i zdolność do wdrażania innowacji (przede wszystkim w zakresie rozwiązań w ramach koncepcji Przemysłu 4.0);”</p>	<p>W ramach obszaru „Wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej...” zwrócono uwagę na konieczność wsparcia działalności innowacyjnej w przedsiębiorstwach każdej wielkości, w szczególności dużych przedsiębiorstwach, które często pełnią rolę liderów łańcuchów wartości i produkcji, w które włączone są podmioty sektora MŚP. W obszarze „Wzmocnienia potencjału przedsiębiorstw ...” w części dotyczącej zakresu wsparcia literalnie wymienia się inwestycje MŚP i stymulowanie popytu na innowacje ze strony przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP, co może prowadzić do zawężenia interpretacji, że wsparcie w zakresie wzmocnienia potencjału przedsiębiorstw będzie ograniczone do sektora MŚP. Wydaje się, że takie zawężenie byłoby szkodliwe z perspektywy np. rozwoju w kierunku Przemysłu 4.0, który wymaga dużego potencjału własnego przedsiębiorstw. W związku z powyższym proponujemy analogicznie do obszaru „wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii” dodać zapis wskazujący na konieczność wsparcia firm każdej wielkości.</p>
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p>	19	<p>W sekcji „Oczekiwane rezultaty” punkt „zwiększenie automatyzacji i robotyzacji przedsiębiorstw” proponujemy zmienić w następujący sposób „zwiększenie automatyzacji, robotyzacji i wykorzystania rozwiązań Internetu Rzeczy w przedsiębiorstwach”. Analogicznie należy dodać zapis dotyczący Internetu Rzeczy do wkładu do KE.</p>	Doprecyzowanie zapisów o bardzo istotny wątek IoT.
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p>	19	<p>W sekcji „Oczekiwane rezultaty” i części będącej wkładem do KE należy uwzględnić pkt. związany z cyberbezpieczeństwem, który znajduje się w zakresie wsparcia, a nie został uwzględniony.</p>	Jak w uwadze
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Zakres wsparcia</p>	19	<p>Proponujemy następujące uzupełnienie: - rozwój niezbędnych dla nowoczesnej gospodarki kompetencji i umiejętności przedsiębiorców, menadżerów i pracowników (zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym), w szczególności w zakresie nowych technologii, umiejętności cyfrowych, automatyki i robotyki, tzw. green skills oraz zarządzania innowacjami i nowymi modelami biznesowymi (działanie komplementarne wobec CP4 w którym planuje się również wsparcie rozwoju kompetencji kadr w jednostkach naukowych i badawczych).</p>	Uszczegółowienie - zgodnie z zakresem wyzwań
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p> <p>CP1. Wkład do UP przekazywanej do KE</p>	19	<p>W sekcji „Oczekiwane rezultaty” wymieniono szereg rezultatów, ale tylko część z nich została uwzględniona w części wysyłanej do KE np. „poprawa jakości i otwartości danych publicznych”. Czy w związku z powyższym rezultaty wymienione w sekcji „Oczekiwane rezultaty”, a nie znajdujące się w części KE będą wiązały z perspektywy dalszych prac nad wytycznymi dla poszczególnych programów? Generalnie nasuwa się pytanie jaka jest zależność pomiędzy „Zakresem wsparcia”, „Oczekiwanyimi rezultatami” opisanymi w części ogólnej każdego obszaru, „wsadem do UP przekazywany do KE”. Czy jeżeli oczekiwane rezultaty nie zawierają np. rezultatu związanego z cyberbezpieczeństwem, które jest ujęte w „Zakresie wsparcia”, to czy zakres cyberbezpieczeństwa rzeczywiście będzie podlegał wsparciu. Podobne pytanie pojawia się w przypadku zależności pomiędzy rezultatami w części ogólnej i będącej wkładem do UP. Czy jeżeli wsad do UP nie zawiera niektórych rezultatów z części ogólnej, to czy dany zakres wsparcia będzie podlegał dofinansowaniu. Rozumiemy skrótość części do UE oraz ogólny charakter „oczekiwanych rezultatów”. Wnosimy jednak o zachowanie spójności w poszczególnych sekcjach projektu UP.</p>	Jak w uwadze
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p> <p>CP1. Wkład do UP przekazywanej do KE</p>	20	<p>W sekcji „Oczekiwane rezultaty” i części będącej wkładem do KE należy uwzględnić pkt. związany z cyberbezpieczeństwem, który znajduje się w zakresie wsparcia, a nie został uwzględniony.</p>	Jak w uwadze
<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Obszar: wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki</p> <p>CP1. Wkład do UP przekazywanej do KE</p>	21	<p>Zwrot „W wyniku wsparcia wskazanych powyżej potrzeb, zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów: zwiększenie automatyzacji i robotyzacji przedsiębiorstw; zwiększenie zaawansowania cyfrowego przedsiębiorstw; zwiększenie dostępności e-usług publicznych.” Proponujemy uzupełnić „W wyniku wsparcia wskazanych powyżej potrzeb, zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów: zwiększenie automatyzacji i robotyzacji przedsiębiorstw; zwiększenie zaawansowania cyfrowego przedsiębiorstw; poprawa wykorzystania danych w przedsiębiorstwach; zwiększenie dostępności e-usług publicznych.”</p>	Wskazanie na rezultat polegający na poprawie wykorzystania danych jest zasadne z perspektywy pozostałych celów i zakładanego zakresu wsparcia.

<p>1.1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p> <p>Wkład do UP przekazywanej do KE</p>	<p>21</p>	<p>Proponujemy nadanie 3 akapitowi następującego brzmienia:</p> <p>„Kluczowe dla transformacji w nowoczesną gospodarkę będzie wsparcie finansowe przedsiębiorstw w zakresie wdrażania rozwiązań mających na celu automatyzację, cyfryzację oraz robotyzację procesów gospodarczych (poprzez dofinansowanie kosztów zakupów technologii i usług, włączając w to usługi wdrożeniowe) oraz zapewnienie cyberbezpieczeństwa wdrażanych rozwiązań. Wsparcie będzie zapewniane również z wykorzystaniem instrumentów w postaci bonów/voucherów na rozwiązania chmurowe dla MŚP. Wsparcie to powinno być uzupełniane przez działania informacyjne, promocyjne i edukacyjne na temat dostępnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych oraz potencjalnych korzyści płynących z ich zastosowania. Kluczowym elementem powinno być również wspieranie rozwiązań demonstracyjnych i pilotażowych. Priorytetem będzie też kształtowanie kompetencji proinnowacyjnych i menedżerskich.”</p>	<p>Pandemia COVID-19 całkowicie zmieniła optykę na to, jak powinna funkcjonować gospodarka odporna na kryzysy i nieprzewidziane sytuacje. Dziś już nić nie ma wątpliwości, że cyfryzacja, automatyzacja i robotyzacja procesów nie tylko jest konieczna do zwiększenia produktywności gospodarki, ale wręcz do jej utrzymania na poziomie sprzed pandemii. Przedsiębiorcy zdają sobie sprawę, że aby przetrwać i być konkurencyjnym muszą dokonać zmian w dotychczasowych procesach gospodarczych oraz zapewnić wysoki poziom cyberbezpieczeństwa wdrażanych rozwiązań. Pytanie, które się nasuwa w obecnej sytuacji, to nie „czy dokonywać cyfrowej transformacji i jakie z tego płyną korzyści? ale „za co dokonać tej transformacji?”. Kryzys wywołany pandemią spowodował, że przedsiębiorcy niejednokrotnie muszą walczyć „o przetrwanie” i nie posiadają wystarczających środków na dokonywanie takiej transformacji. W związku z tym, w tym obszarze wsparcia, nacisk powinien być przede wszystkim położony na wsparcie finansowe takich procesów. Oczywiście wsparciu temu powinny towarzyszyć działania informacyjne, promocyjne i edukacyjne, a także pilotażowe, które mają nie tylko walor edukacyjno-informacyjny, ale również innowacyjny. Fundusze powinny również umożliwiać realizację projektów w oparciu o bony/vouchery dla podmiotów typu MŚP, które pozwalają na sfinansowanie usług opartych na rozwiązaniach chmurowych. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego jest instrumentem opartym o wydatki inwestycyjne (CAPEX), co czyni usługi, które są świadczone chmurze, trudnymi do sfinansowania. Jednakże projekty oparte o bony, w szczególności w sektorze IT, były w przeszłości wykorzystywane w paru innych Państwach Członkowskich. Jesteśmy przekonani, że usługi chmurowe są przyszłością cyfryzacji i wsparcie małych i średnich polskich firm, aby mogły być beneficjentami transformacji cyfrowej, jest kluczowe. Przeniesienie aktywności społecznej i gospodarczej przez obywateli, przedsiębiorstwa, czy instytucje publiczne (w tym jst) do świata online wymaga jednak zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. Dlatego należałoby także przewidzieć instrumenty w postaci bonów/voucherów również na usługi bezpieczeństwa (np. monitoring ruchu sieciowego pod kątem ataku DDoS, w tym na strony internetowe, ochrona przed zagrożeniami nowej generacji, w tym malware, ransomware, zapobieganie atakom dzięki wykorzystaniu sztucznej inteligencji, security awareness w zakresie budowania wiedzy o cyber zagrożeniach oraz sposobu minimalizacji ich wpływu na pracę przedsiębiorców oraz jednostek administracji publicznej.</p>
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: efektywność energetyczna</p>	<p>25</p>	<p>Należy doszczegółowić, że wsparcie w ramach Umowy Partnerstwa dotyczy głębokiej modernizacji energetycznej.</p>	<p>Głęboka kompleksowa modernizacja energetyczna to zbiór działań, w wyniku których zostaną zmniejszone wartości wskaźników zapotrzebowania na energię pierwotną, końcowa i użytkowa. Tylko taki, głęboki poziom szczegółowości pozwoli na osiągnięcie celów oczekiwanych przez Komisję Europejską i zdefiniowanych w Europejskiej Strategii Renowacji.</p>
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: efektywność energetyczna</p>	<p>25</p>	<p>UP powinna zawierać informację o prawidłowej kolejności działań oraz wskazania na jakim etapie poprawy efektywności energetycznej budynków mają odbywać się dane prace.</p>	<p>Mechanizmy wsparcia powinny opierać się na warunku odpowiedniej kolejności działań, szczególnie w zakresie termomodernizacji i wymiany źródła ciepła, bo tylko ona zapewnia podniesienie efektywności energetycznej budynku. Bez zachowania kompleksowego podejścia i z właściwą kolejnością działań niemożliwe będzie osiągnięcie kluczowego celu: zmniejszenia niskiej emisji oraz bezpośrednio z tym związanymi: poprawy jakości powietrza, zdrowia społeczeństwa i zmniejszenia zużycia energii oraz ubóstwa energetycznego. Wymiana źródła ciepła bez przeprowadzonej najpierw poprawy izolacji budynku prowadzi do zwiększenia zużycia energii (dogrzewanie lub dodatkowe chłodzenie budynku) a w konsekwencji do ubóstwa energetycznego.</p>
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: efektywność energetyczna</p>	<p>25</p>	<p>W działaniach poprawiających efektywność energetyczną powinna być ujęta również izolacja cieplna budynków.</p>	<p>Odpowiednie zaizolowanie ciepłe budynku to zwiększenie izolacyjności cieplnej przegród oraz likwidacja istniejących mostków cieplnych. Działanie to eliminuje straty energii przez przegrody zewnętrzne i pozwala na dobranie źródeł ciepła o mniejszej mocy i z tego powodu powinno być zawsze wykonywane jako pierwszy krok w modernizacji energetycznej budynku.</p>
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: efektywność energetyczna</p>	<p>26</p>	<p>Proponujemy następujące uzupełnienie "Wsparciu powinny podlegać nie tylko inwestycje, które mają największy wpływ na poprawę efektywności energetycznej, ale również wpływające na poprawę stanu powietrza, zmniejszenie zjawiska ubóstwa energetycznego, poprawy jakości klimatu wewnątrz budynku."</p>	<p>Umowa partnerska trafnie identyfikuje obszar poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i publicznych, jako ważny element budowania Europy przyjaznej dla środowiska. Zwracamy jednak uwagę, że w krajach wysokorozwiniętych sama poprawa efektywności energetycznej i walka z ubóstwem energetycznym nie jest już wystarczającym celem dla realizacji niezbędnych inwestycji w obszarze budownictwa przeznaczanego na pobyt ludzi. Coraz większy nacisk kładzie się na wpływ budynków na zdrowie i samopoczucie osób w nich przebywających. Takie podejście jest szczególnie ważne, gdy uświadomi sobie, że przeciętny Europejczyk spędza w budynku około 90% swojego życia. W czasie pandemii, ten wskaźnik jest prawdopodobnie jeszcze wyższy. Dlatego ważne jest spojrzenie na budynek z perspektywy człowieka, a nie wyłącznie z perspektywy technicznych współczynników izolacyjności. Komfort temperaturowy, odpowiednia wentylacja, doświetlenie światłem dziennym, wilgotność to główne elementy składowe klimatu wewnątrz budynku tzw. Indoor Environmental Quality (IEQ). Istnieje oczywiście zbieżność pomiędzy IEQ i efektywnością energetyczną budynku, jednak to właśnie ten pierwszy element powinien być celem nadrzędnym realizowanych projektów. Efektywność energetyczna i zmniejszenie ubóstwa energetycznego będzie zaś dodatkowym efektem. Istnieje wiele metodologii do określania IEQ oraz do łączenia go z poprawą efektywności energetycznej budynków. Niektóre z nich opisuje raport BPIE z 2019 r. "HOW TO INTEGRATE INDOOR ENVIRONMENTAL QUALITY WITHIN NATIONAL LONG-TERM RENOVATION STRATEGIES?". Takie nowoczesne, jakościowe podejście do kwestii renowacji budynków i poprawy ich efektywności energetycznej staje się coraz bardziej powszechne w krajach rozwiniętych. Wydaje się, że Polska także powinna się przyłączyć do gronach tych krajów, gdzie to człowiek pozostaje w centrum uwagi, w kontekście działań zmierzających do poprawy jakości budynków, nie zaś budynek jako taki. W tym kierunku mierza także, znowelizowana w 2018 roku, dyrektywa EPBD, która określa jako istotne elementy związane z komfortem i zdrowiem ludzi przebywających w budynkach. Dlatego postulujemy zmianę podejście do poprawy efektywności budynków i włączenie poprawy IEQ w budniskach, jako celu realizowanych zadań, w ramach zmniejszania emisyjności i budowania Europy przyjaznej dla środowiska.</p>
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: efektywność energetyczna</p>	<p>27</p>	<p>W sekcji „Zakres wsparcia” uwzględnić dodatkowy pkt. „zwiększenie efektywności energetycznej infrastruktury miejsko-wiejskiej”.</p>	<p>Modyfikacja ma na celu uwzględnienie np. modernizacji m.in. oświetlenia ulicznego, o którym mowa w części opisowej.</p>

1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: efektywność energetyczna	27	W punkcie: - poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach (wraz z audytem), inwestycje ograniczające zużycie energii, odzyskiwanie energii w procesie produkcyjnym, zastosowanie efektywnych energetycznie technologii, głęboka i kompleksowa modernizacja energetyczna budynków w przedsiębiorstwach, wymiana urządzeń na energooszczędne wraz z instalacją urządzeń OZE; W ostatniej jego części proponujemy wskazać: wymiana urządzeń na energooszczędne wraz z instalacją urządzeń OZE oraz możliwą instalacją magazynów mocy;	Zmiana ma na celu wprowadzenie możliwości wsparcia dla kompleksowych inwestycji, dotyczących również magazynów mocy, które są kluczowe z punktu widzenia samowystarczalności instalacji OZE oraz minimalizacji wpływu na bilansowanie w krajowym systemie elektroenergetycznym.
1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: efektywność energetyczna	27	W sekcji „Zakres wsparcia” punkt „budowa/modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła;” proponujemy rozszerzyć w następujący sposób „... wraz z magazynami ciepła oraz inteligentnymi systemami monitorowania i zarządzania ”.	Modyfikacja ma na celu uwzględnienie m.in. wsparcia dla projektów obejmujących instalację inteligentnych liczników ciepła.
1.2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: efektywność energetyczna Zakres wsparcia	27	Proponujemy uzupełnienie zakresu wsparcia: - wsparcie kompleksowych programów transformacji zakładów produkcyjnych z w stronę neutralności emisyjnej	Program ma na celu wsparcie projektów zmniejszających zapotrzebowanie na energię w przedsiębiorstwach produkcyjnych. Na przykład w sektorze motoryzacji powinien obejmować modernizację i przebudowę dystrybucji energii elektrycznej, gazu i ciepła w budynkach i gospodarstwach energetycznych zakładów produkcyjnych, wdrażanie i modernizację systemów pomiarowych i kontrolnych, modernizację, przebudowę istniejących urządzeń do produkcji energii na własne potrzeby, prowadząca do zwiększenia jej efektywności, modernizację systemów oświetlenia budynków i terenów przemysłowych, wdrożenie środków mających na celu zmniejszenie charakterystyki energetycznej budynków w sektorze przedsiębiorstw, wykorzystanie energii z odpadów w procesach produkcyjnych, zmniejszenie energochłonności / zwiększenie efektywności energetycznej procesów produkcyjnych i technologicznych, instalację OZE na własne potrzeby firmy, instalację jednostki kogeneracyjnej wykorzystującej energię elektryczną i ciepłą lub zimno na potrzeby własne przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem warunków jego eksploatacji, instalację magazynowania energii elektrycznej.
1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: efektywność energetyczna Zakres wsparcia	27	W planowanych działaniach: - zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i publicznych (wraz z audytem), w tym mające na celu pełnienie wzorcowej roli sektora publicznego w zakresie efektywności energetycznej oraz zmniejszenia zjawiska ubóstwa energetycznego, w kierunku rozwiązań kompleksowych, w tym wraz z podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, wraz z instalacją urządzeń OZE Ważne jest umożliwienie ubiegania się o środki także podmiotom niepublicznym, ale świadczącym usługi o charakterze publicznym (np. edukacja na poziomie szkolnictwa wyższego).	W kontekście budynków publicznych istotny powinien być nie tyle status właściciela danego budynku, co status jego wykorzystania. Jeśli ograniczymy to do prostego algorytmu, iż niepubliczne uczelnie wyższe nie uzyskują tu wsparcia, to nadal wiele budynków, z których korzysta szerokie grono społeczeństwa, nie zwiększy swej efektywności energetycznej (niepubliczne uczelnie wyższe nie są również przedsiębiorstwami, w związku z czym nie uzyskują również środków z puli dla przedsiębiorstw). A przecież chodzi właśnie o to, by te ogólnodostępne w przestrzeni publicznej budynki, stały się lepiej wydolne energetycznie.
1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł	28	Proponujemy modyfikację następującego fragmentu: „Sprawozdaniu krajowym – Polska 2020” wskazano, że ostatnie zmiany regulacyjne i systemy wsparcia nie tylko nadały nowy impuls inwestycjom w lądowe farmy wiatrowe oraz instalacje fotowoltaiczne, ale i zapewniły większą niż dotychczas rolę prosumentów w procesie rozwoju fotowoltaiki. Nowe unijne przepisy zawarte w pakiecie Czysta Energia dla Wszystkich Europejczyków również zakładają znaczny wzrost roli i znaczenia aktywnych konsumentów energii i wspólnot energetycznych oraz rozproszonych źródeł energii”	Dokument niesłusznie sugeruje, jakoby zmiany regulacyjne doprowadziły do dalszego rozwoju inwestycji w lądowe farmy wiatrowe. Projekty wygrające aukcje w ostatnich latach, jak i obecnie budowane, były rozwijane jeszcze przed wejściem w życie ustawy odległościowej, która uniemożliwiła dalszy rozwój nowoczesnych projektów na ponad 90% obszaru kraju. Obecnie w Polsce nie są rozwijane nowe projekty wiatrowe na lądzie w oparciu o najnowsze dostępne technologie ze względu na nadal obowiązujące ograniczenia. W najbliższych latach Polskę czeka luka inwestycyjna ze względu na czas niezbędny do rozwoju nowych projektów.
1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł	28	Proponujemy uzupełnić opis Obszaru o następujący fragment: „Wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł powinno przyczynić się zarówno do powstawania nowych projektów OZE, jak i utrzymania oraz modernizowania już funkcjonującej infrastruktury.” W Zakresie wsparcia w tym obszarze proponujemy następującą modyfikację: „Mając na względzie powyższe, w ramach wspierania OZE, planowane jest: - budowa, rozbudowa, modernizacja i przebudowa instalacji produkcji energii z odnawialnych źródeł wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE w zakresie wytwarzania: • energii elektrycznej; • ciepła;”	Utrzymanie oraz modernizowanie już funkcjonującej infrastruktury OZE jest niezbędne dla zapewnienia dalszej produkcji energii z odnawialnych źródeł w istniejących już instalacjach. Przykładem takich instalacji są małe elektrownie wodne, które nie tylko zaliczają się do bezemisyjnych instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii, ale stanowią one wartość z powodu wielu innych funkcji, jakie pełnią w środowisku i gospodarce (np. mała retencja, utrzymanie infrastruktury hydrotechnicznej). Istnieje duża liczba małych elektrowni wodnych, szczególnie budowanych lub odbudowywanych z pozostałości dawnych siłowni wodnych w latach 1980-2005, które od tamtej pory nie dokonały żadnych zasadniczych unowocześnień i obecnie wymagają modernizacji, rozumianej jako unowocześnienie urządzeń, poprawa bezpieczeństwa i zapewnienie dalszego stabilnego funkcjonowania, ale także jako dostosowanie obiektu do najwyższych standardów związanych z ochroną środowiska, np. poprzez budowę urządzeń ograniczających wpływ elektrowni wodnych na faunę wodną.
1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł	30	W sekcji „Zakres wsparcia” pkt. rozpoczynający się od „budowa i rozbudowa instalacji produkcji energii” proponujemy rozszerzyć „wraz z magazynami energii oraz inteligentnymi systemami monitorowania i zarządzania ”.	Modyfikacja ma na celu uwzględnienie wsparcia do systemów do zarządzania instalacjami OZE np. fotowoltaicznymi.

<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: wsparcie infrastruktury energetycznej i inteligentnych rozwiązań (smart grids)</p> <p>Zakres wsparcia</p>	<p>31</p>	<p>Proponujemy dodanie następującego obszaru wsparcia: - działania mające na celu wdrożenie inteligentnego opomiarowania oraz rozbudowę inteligentnych sieci elektroenergetycznych dystrybucyjnych na wszystkich poziomach napięć, związanych z realizacją inwestycji strategicznych dla gospodarki, wypełniających cele i zadania wskazane w Polityce Energetycznej Polski do 2040 r., przyjętej przez Radę Ministrów 2 lutego 2021 r. (PEP2040).</p>	<p>Powszechne wdrożenie inteligentnego opomiarowania wpisuje się w obszary interwencji dla funduszy UE, w szczególności w obszary 1, 2 oraz 6. Inteligentne liczniki umożliwią monitorowanie zużycia energii elektrycznej przez odbiorców, co zwiększy ich świadomość, wpływa na poziom zużycia i oraz daje niezbędną wiedzę w jaki sposób można tę energię oszczędzać. Monitoring może być uzupełniony o sterowanie wybranymi urządzeniami np. ogrzewaniem, klimatyzacją a w przyszłości nawet urządzeniami AGD czy oświetleniem, które może automatycznie realizować dla odbiorcy oszczędności przy jednoczesnym zapewnieniu określonego poziomu komfortu. Inteligentne liczniki są również pierwszym, niezbędnym krokiem do wdrażania innowacyjnej i rozproszonej energetyki obywatelskiej w szczególności rozproszonych źródeł energii opartych o OZE, magazynów energii czy stacji ładowania pojazdów elektrycznych. Takie elementy nie pobierają energii (lub oddają) w sposób stabilny i wymagają bieżącego monitoringu w postaci właśnie inteligentnych liczników.</p> <p>Realizacja celów sformułowanych w PEP2040 wymaga koordynacji działań wielu branż i podmiotów oraz właściwego wsparcia na poziomie legislacyjnym. Operatorzy Systemów Dystrybucyjnych będą pełnić ważną i rosnącą rolę w zakresie realizacji lub wsparcia kilku projektów strategicznych – m.in. projektu 2B - Wdrożenie inteligentnych sieci elektroenergetycznych zdefiniowanego w ramach celu nr 2 - Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej.</p> <p>Włączenie do sieci energetycznej układów ładowania pojazdów elektrycznych oraz zapewnienie kontroli i integracji generacji energii ze źródeł rozproszonych, w tym źródeł odnawialnych i magazynów energii wymaga zmiany strategii budowy systemów i nadzoru nad ich pracą. Statyczna forma pracy systemu, z jednym kierunkiem przepływu energii ustępuje miejsca sieci, która musi być zarządzana w sposób dynamiczny. Do tego wymagana jest zmiana standardów i zastosowanie nowych koncepcji budowy systemów, wykorzystujących elementy tzw. Smart Grids. Należą do nich przede wszystkim układy telesterowania, telemetriki, układy automatycznej regulacji napięć, nowoczesne zabezpieczenia z komunikacją do systemów dyspozytorskich. Docelowo w oparciu o ww. elementy możliwa będzie uruchomienie funkcji FDIR (Fault Detection, Isolation and Restoration) lub wspomaganie decyzji dyspozytorów w sytuacjach awaryjnych. Dla pełnej integracji konieczna jest również rozbudowa systemów IT i digitalizacja procesów. Uzupełnieniem ww. zmiany strategii budowy i kierowania pracą sieci powinny być systemy stymulacji popytu i podaży, wykorzystywane w przypadku niezbilansowania systemu lub jako czynnik pozwalający na podniesienie efektywności dystrybucji. Pierwszym etapem jego budowy jest wdrożenie inteligentnej infrastruktury pomiarowej.</p> <p>W projekcie UP wsparcie ukierunkowuje się na sieci przesyłowe. Należy mieć na uwadze fakt, że „poprawne” funkcjonowanie sieci przesyłowej jest zależne od stanu i rozbudowy sieci dystrybucyjnej, szczególnie na poziomie 110kV, ale coraz bardziej również na innych poziomach napięcia. W wielu miejscach ta sieć stanowi bowiem uzupełnienie sieci przesyłowej i realizuje jej funkcje. Sieć dystrybucyjna 110 kV w wielu przypadkach zastępuje wręcz sieć przesyłową – jest siecią wspierającą i zamykającą sieć przesyłową.</p> <p>Biorąc powyższe pod uwagę, proponujemy rozszerzenie zakresu wsparcia o ww. działania.</p>
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: wsparcie infrastruktury energetycznej i inteligentnych rozwiązań (smart grids)</p>	<p>31</p>	<p>W sekcji „Zakres wsparcia” w pkt. rozpoczynającym się od „rozbudowę i modernizację inteligentnych sieci elektroenergetycznych...” na końcu po średniku dodać “wdrażanie rozwiązań umożliwiających zarządzanie zużyciem energii u odbiorców”.</p>	<p>Modyfikacja mająca na celu uwzględnienie wsparcia m.in. instalacji inteligentnych liczników energii elektrycznej.</p>
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: wsparcie infrastruktury energetycznej i inteligentnych rozwiązań (smart grids)</p>	<p>31</p>		<p>Wsparcie w zakresie sieci telekomunikacyjnych powinno być realizowane wyłącznie w ramach wsparcia dedykowanego sieciom telekomunikacyjnym w ramach POPC oraz z uwzględnieniem zasad pomocy publicznej. Dla realizacji projektów wymagających zapewnienia łączności wykorzystywane powinny być istniejące już na rynku zasoby sieciowe. Fundusze UE nie powinny skutkować dublowaniem istniejących zasobów, ani wypierać inicjatywy prywatne.</p>
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: wsparcie infrastruktury energetycznej i inteligentnych rozwiązań (smart grids)</p>	<p>31</p>	<p>W sekcji „Oczekiwane rezultaty” pkt. „Poprawa jakości i bezpieczeństwa funkcjonowania sieci elektroenergetycznej;” proponujemy zmienić w następujący sposób „Poprawa jakości, efektywności i bezpieczeństwa funkcjonowania sieci elektroenergetycznej” i podobną zmianę uwzględnić w części do KE.</p>	<p>Modyfikacja ma na celu uwzględnienie w rezultatach i wkładzie do KE smart meteringu.</p>
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: wsparcie infrastruktury energetycznej i inteligentnych rozwiązań (smart grids)</p> <p>Zakres wsparcia</p>	<p>31</p>	<p>Proponujemy następujące uzupełnienie wskazanych działań: - rozbudowę i modernizację inteligentnych sieci elektroenergetycznych przesyłowych i dystrybucyjnych na wszystkich poziomach napięć, w tym wdrożenie inteligentnego opomiarowania, magazynowanie energii (np. poprzez zamianę jej formy), umożliwienia zwiększenia odbioru energii z OZE, wspierania rozwoju elektromobilności, oszczędności i zmniejszenia strat przesyłu i dystrybucji energii oraz zapewnienia stabilności dostaw; - rozbudowę inteligentnych sieci elektroenergetycznych dystrybucyjnych na wszystkich poziomach napięć, związanych z realizacją inwestycji strategicznych dla gospodarki (np. wypełniających cele / zadanie PEP2040).</p>	
<p>1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</p> <p>Obszar: Gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie zasobów</p>	<p>37</p>	<p>W sekcji „Zakres wsparcia” pkt. „rozwój systemów selektywnego zbierania odpadów;” proponujemy rozszerzyć w następujący sposób „wraz z inteligentnymi systemami zarządzania odpadami”.</p>	<p>Proponowane doprecyzowanie jest kluczowe z punktu widzenia kompleksowych wdrożeń, uwzględniających najnowsze technologie, w tym ekoinnowacje.</p>

1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: transport niskoemisyjny i mobilność miejska	41	W sekcji „Zakres wsparcia” proponujemy dodać pkt. „wsparcie systemów mikromobilności nisko i zeroemisyjnej”	Modyfikacja ma na celu uwzględnienie np. stacji rowerów miejskich oferowanych
1.2 Cel Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa Obszar: transport niskoemisyjny i mobilność miejska Zakres wsparcia	41	Proponujemy uzupełnienie zakresu wsparcia o działania na rzecz redukcji emisji CO2 i NOx w transporcie kołowym towarów.	Transport krajowy i międzynarodowy szczególnie towarów stanowi duże obciążenie środowiska. W zakresie wsparcia powinno zostać ujęte wdrażanie alternatywnych, zielonych paliw do pojazdów ciężarowych (LPG, elektromobilność). Dodatkowo mając na uwadze strategię cyfryzacji procesów w gospodarce i administracji oraz innowacje w gospodarce zasadnym wydaje się wsparcie wdrażania nowych technologii do zarządzania transportem, niwelującym puste kilometry które stanowią nawet 40% w całości kilometrów w transporcie kołowym towarów. Wdrożenie nowych technologii w oparciu o maszyny uczące i sztuczną inteligencję mogą zmniejszyć nawet o 1/3 emisję CO2 i NOx do środowiska w transporcie kołowym towarów.
1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: transport niskoemisyjny i mobilność miejska	42	Proponujemy w sekcji „Oczekiwane rezultaty” i części do KE dodać następujący pkt. „wzrost efektywności i bezpieczeństwa transportu pasażerów”	W sekcji „Oczekiwane rezultaty” i sekcji wkład do UP rezultaty dotyczące cyfryzacji transportu miejskiego nie zostały uwzględnione.
1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa Obszar: transport niskoemisyjny i mobilność miejska Zakres wsparcia	42	Proponowane rozszerzenie: - rozbudowa infrastruktury do ładowania i tankowania pojazdów zeroemisyjnych i niskoemisyjnych (w tym nowo zakupionych i już użytkowanych pojazdów komunikacji publicznej), a także rozwój systemów autonomicznych w transporcie miejskim;	Działanie nie powinno być ograniczone do pojazdów komunikacji publicznej
1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa CP2. Wkład do UP przekazywanej do KE	43	Proponujemy w sekcji „Oczekiwane rezultaty” i części do KE dodać następujący pkt. „wzrost efektywności i bezpieczeństwa transportu pasażerów”	W sekcji „Oczekiwane rezultaty” i sekcji wkład do UP rezultaty dotyczące cyfryzacji transportu miejskiego nie zostały uwzględnione.
1.3 Lepiej połączona Europa Obszar: Rozwój lądowej infrastruktury transportowej (punktowej i liniowej) w ramach sieci bazowej i kompleksowej TEN-T oraz poza nią (transport drogowy, szynowy/kolejowy, wodny śródlądowy, morski, lotniczy) Zakres wsparcia	49	Działania w tym zakresie powinny mieć kompleksowy charakter i uwzględnić infrastrukturę zwiększającą bezpieczeństwo, kierowców. W tym zakresie duże znaczenie mają inwestycje w parkingi strzeżone dla pojazdów ciężarowych w kołowym transporcie towarów, które powinny być integralnym elementem inwestycji liniowych i punktowych.	W Polsce brakuje parkingów strzeżonych dla pojazdów ciężarowych. Polska jest krajem tranzytowym dla pojazdów dostarczających towary między wschodem i zachodem Europy. W Europie co roku odnotowywane jest wiele kradzieży pojazdów i towarów. Wartość kradzieży towarów w UE zgłoszonych do TAPA wynosi 137 mln EUR r. Parlament Europejski szacuje skalę całościową procederu na 8 mld EUR r. Do części kradzieży dochodzi podczas postoju pojazdów na niestrzeżonych parkingach. Postoje są obowiązkowe ze względu na przepisy o pracy kierowców. Inwestycja w strzeżone parkingi pozwoli lepiej chronić kierowców i towary przed napadami i kradzieżą. Pozwoli lepiej spełniać wymogi stawiane polskim firmom transportowym przez zagranicznych klientów. Obszarem kraju, który przede wszystkim powinien zostać objęty inwestycjami jest centralna, zachodnia i południowo-zachodnia Polska z racji na kierunki dostaw głównie do krajów zachodniej i południowej Europy.
1.3 Lepiej połączona Europa Obszar: Poprawa dostępności transportowej regionów i subregionów	50	W sekcji „Zakres wsparcia” pkt. „działania na rzecz integracji transportu zbiorowego i wdrażania nowych sposobów przemieszczania się (np. systemy biletowe, systemy współdzielenia środków transportu i rozwój innowacyjnych środków transportu);” proponujemy zmienić w następujący sposób „działania na rzecz integracji transportu zbiorowego i wdrażania nowych sposobów przemieszczania się i transportu towarów (np. systemy biletowe, systemy współdzielenia środków transportu i rozwój innowacyjnych środków transportu, w tym rozwiązań dronowych)”.	Modyfikacja ma na celu uwzględnienie wsparcia dla rozwiązań dronowych.
1.3 Lepiej połączona Europa Obszar: Przyspieszenie wprowadzania rozwiązań cyfrowych do polskiego systemu transportowego	52	W sekcji „Oczekiwane rezultaty” proponujemy dodać pkt. „poprawa bezpieczeństwa i efektywności zarządzania transportem (zarządzanie infrastrukturą, w tym parkingami, flotą pojazdów i taborem oraz usługami)”, który znajduje się w części KE, a który nie został uwzględniony w rezultatach.	Jak w uwadze
1.3 Lepiej połączona Europa Obszar: sieci szerokopasmowe	55	W części dot. Zakresu wsparcia postulujemy doprecyzowanie, że wsparcie będzie udzielane przede wszystkim w trybie konkurencyjnym.	W obszarze sieci szerokopasmowych interwencja będzie dotyczyła bardzo konkurencyjnego rynku telekomunikacyjnego. W celu ograniczenia potencjalnego zniekształcenia warunków konkurencji uzasadnione jest priorytetowe stosowanie konkurencyjnego trybu wyboru projektów.
1.3 Lepiej połączona Europa Obszar: sieci szerokopasmowe	57	Wymóg przepływności powyżej 100Mb/s nie został uwzględniony w oczekiwanych rezultatach i części do KE. Proponujemy uwzględnienie parametru 100Mb/s w oczekiwanych rezultatach i części do KE.	Jak w uwadze

<p>1.3 Lepiej połączona Europa</p> <p>CP3 Wkład do UP przekazywanej do KE</p> <p>Obszar: sieci szerokopasmowe</p>	58	<p>Proponujemy następujące brzmienie opisu tego obszaru:</p> <p>(...) Wsparciem objęte zostaną inwestycje w oraz wdrożenie nowoczesnych technologii i systemów łączności zapewniających przepływ z niskimi opóźnieniami wielkich wolumenów danych w czasie rzeczywistym (sieci mobilnych o bardzo wysokich przepustowościach - VHCN) oraz rozwój i wdrażanie internetu rzeczy, czy rozwiązań z zakresu m.in. inteligentnych miast, wsi oraz rolnictwa (nadzór, monitoring, prezentacja i zarządzanie informacjami, aplikacje miejskie dla mieszkańców). Inwestycje finansowane ze środków polityki spójności będą miały na celu zapewnienie dostępu do sieci gospodarstw domowym oraz przedsiębiorstwom (wraz z przyłączem) na terenach, na których nie są przewidziane inwestycje komercyjne ze względu na ich niedochodowość. Dla uniknięcia monopolizacji obszarów wsparcia i zapewnienia na nich jak najwyższego poziomu konkurencji w celu zapewnienia użytkownikom końcowym jak najlepszej jakości, ceny i wyboru, promowane będą te podmioty, które zapewniają efektywny dostęp hurtowy. Dodatkowo, w celu zapewnienia maksymalnej efektywności interwencji publicznej przewiduje się powiązanie tych inwestycji z jednoczesnym zapewnieniem dodatkowego „zapasu” na potrzeby podłączenia stacji bazowych/punktów dystrybucji/punktów dostępu radiowego o bliskim zasięgu, umieszczanych na podłączanych do sieci światłowodowej obiektach. Wsparciem objęte powinny być inwestycje światłowodowe mające na celu podłączenie stacji bazowych/punktów dystrybucji/punktów dostępu radiowego o bliskim zasięgu sieci o bardzo wysokich przepustowościach również w miejscach znajdujących się poza budynkami mieszkalnymi oraz budynkami komercyjnymi. Wsparcie wdrażania sieci o bardzo wysokich przepustowościach będzie odbywać się wyłącznie w trybie konkurencyjnym i w miejscach gdzie występują tzw. market failures. Możliwe jest również wdrożenie instrumentów pobudzających podaż, ale poprzez bodźce nakierowane na stronę popytową, aby umożliwić użytkownikom korzystanie z wyższych przepustowości (np. w postaci voucherów/bonów).</p> <p>(...)</p> <p>W wyniku wsparcia wskazanych powyżej potrzeb, zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów: zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu (stacjonarnego i mobilnego) jak największej liczbie gospodarstw domowych i przedsiębiorstw przy jednoczesnym zapewnieniu infrastruktury światłowodowej na potrzeby sieci mobilnych o bardzo wysokiej przepustowości; wdrożenie nowoczesnych rozwiązań z zakresu IoT/Smart City/Smart Villages dla jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw użyteczności publicznej; ograniczenie wykluczenia cyfrowego ludności zamieszkującej na terenach objętych wsparciem; wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszarów objętych wsparciem.</p>	<p>Aspekt wsparcia rozbudowy sieci mobilnych o bardzo wysokich przepustowościach, gdzie przekracza to możliwości inwestycyjne operatorów w rozsądnym horyzoncie czasowym, wydaje się być albo nieprecyzyjnie sformułowany, albo całkowicie pominięty w Umowie Partnerstwa. Tymczasem, nie będzie możliwości wdrożenia przywoływanych w dokumencie zastosowań, aplikacji i usług w transporcie, logistyce, rolnictwie i zdrowiu jeśli wsparcie będzie się ograniczać do lokali mieszkalnych czy budynków komercyjnych.</p> <p>Uważamy, iż wsparciem powinien być objęty również rozwój sieci mobilnych o wysokich przepustowościach (w szczególności 5G), nie tylko w mniej zaludnionych obszarach, gdzie mógłby zostać wykorzystany na potrzeby rozwiązań FWA, aby dostarczyć dostęp szerokopasmowy dla gospodarstw domowych, przedsiębiorstw oraz obszarów aktywności gospodarczej, ale również w innych obszarach, gdzie rozwój takiej infrastruktury mobilnej przekracza możliwości inwestycyjne operatorów w racjonalnej perspektywie czasowej, a jednocześnie występuje potrzeba zwiększenia pojemności sieci mobilnych (konieczność zapewnienia dostępu do sieci poza budynkami mieszkalnymi i komercyjnymi). Dlatego rekomendujemy możliwość wykorzystania funduszy UE do wsparcia inwestycji w infrastrukturę pasywną oraz tzw. backhaul, potrzebny do przyłączania stacji bazowych/punktów dystrybucji/punktów dostępu radiowego o bliskim zasięgu operatorów, w tym urządzeń nadawczo-odbiorczych, zwłaszcza w obszarach charakteryzujących się wysokimi kosztami inwestycyjnymi czy w obszarach takich jak korytarze transportowe (związane z przesyłem towarów oraz osób np. autostrady/drogi szybkiego ruchu, linie kolejowe).</p> <p>Najbardziej optymalny model wsparcia rozwoju sieci 5G powinien być oparty na wspieraniu następujących elementów infrastruktury:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wieże/maszy lub inna antenowa konstrukcja (infrastruktura pasywna), która będzie wykorzystywana dla sieci 5G; - transmisja do wcześniej wspomnianej infrastruktury, w szczególności w oparciu o światłowody, ale bez wykluczania technologii radiowych (ze względu na fakt, iż w niektórych miejscach może być to bardziej ekonomicznie opłacalne niż światłowody). <p>W celu optymalnego wykorzystania środków publicznych, w przypadku zapewnienia dostępu światłowodowego dla gospodarstw domowych oraz przedsiębiorstw (do budynków mieszkalnych i komercyjnych) należy przewidzieć odpowiedni „zapas” kabla do podłączenia stacji bazowych oraz tzw. small cells na potrzeby sieci mobilnych, w szczególności sieci mobilnych o bardzo wysokiej przepustowości. Należy bowiem zwrócić uwagę, iż koszt inkrementalny zapewnienia takiego kabla jest niewielki.</p> <p>Proponujemy użyć pojęcia „systemów łączności zapewniających przepływ z niskimi opóźnieniami”. Co do zasady nawet w bardzo szybkich sieciach światłowodowych opóźnienie występuje.</p> <p>Proponujemy również, żeby znacząca część funduszy została przeznaczona na rozwijanie i wdrażanie inteligentnych aplikacji i rozwiązań typu Smart City/Smart villages oraz innych inteligentnych rozwiązań dla przedsiębiorców użyteczności publicznej. To zapewni, że inwestycje będą odpowiadały przyszłym potrzebom polskich miast i miejscowości. Inteligentne opomiarowanie mediów (gaz, woda, ciepło, prąd), inteligentne systemy zarządzania gospodarką odpadami, systemy nadzoru oświetlenia ulicznego mogą nie tylko przyczynić się do zwiększenia efektywności gospodarczej, ale będą mieć bezpośredni wpływ na środowisko.</p> <p>Pełny rozwój potencjału służb publicznych, w tym z zajmujących się ochroną środowiska czy bezpieczeństwem sanitarnym (monitoring, analiza, prognozowanie i ostrzeżenie), nie będzie możliwy bez inteligentnych stacji monitorowania czystości powietrza, wilgotności powietrza, temperatury, wałów powodziowych czy systemów p.poż w miastach i lasach.</p> <p>Sytuacja kryzysowa związana z pandemią COVID-19 i konieczność realizowania procesów gospodarczych, społecznych i administracyjnych z zachowaniem „bezpiecznego dystansu” spowodowała niesłychany wzrost świadomości w zakresie rozwiązań z zakresu IoT, smart metering, Smart City/Smart Villages.</p>
<p>1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym</p> <p>Obszar: rynek pracy, zasoby ludzkie</p>	63	<p>W części dotyczącej Zakresu wsparcia postulujemy dodanie nowego punktu w brzmieniu:</p> <p>- wsparcie pracodawców i pracowników we wdrażaniu narzędzi umożliwiających cyfryzację warunków świadczenia pracy, w tym świadczenie pracy w formie pracy zdalnej lub telepracy,</p>	<p>Dostosowanie opisu rezultatów do opisu zawartego wyżej, w celu umożliwienia dostosowania przedsiębiorstw do zmieniających się warunków świadczenia pracy.</p> <p>Istotną tendencją długoterminową jest rewolucja technologiczna. Postępująca digitalizacja i automatyzacja pracy w wielu branżach będzie miała duży wpływ na to, jak zmieni się rynek pracy. Rozwój technologiczny odmienia sposób funkcjonowania przedsiębiorstw i instytucji publicznych, a przede wszystkim ma ogromny wpływ na charakter pracy. Zmiany technologiczne skutkujące automatyzacją i cyfryzacją wielu czynności umysłowych i fizycznych przyczynią się do zniknięcia z rynku pracy wielu zawodów i pojawienia się nowych form zatrudnienia. Coraz większy odsetek miejsc pracy będzie wiązał się z zadaniami wymagającymi kreatywnego myślenia i wysokich umiejętności, co prowadzi zarówno obecnie, jak i w przyszłości do pewnego niedopasowania na rynku pracy.</p>

<p>1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym</p> <p>Obszar: Rynek pracy, zasoby ludzkie Zakres wsparcia</p>	<p>63</p>	<p>Proponujemy rozszerzenie zakresu wsparcia o następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie bezpieczeństwa lekowego, w oparciu o wspieranie rozwoju produkcji substancji czynnych (API) i leków w Polsce, przez krajowy przemysł farmaceutyczny - zapewnienie pacjentom dostępu do przystępnych cenowo leków oraz zaspokojenie aktualnych potrzeb medycznych (rozwiązania regulacyjne, organizacyjne i inwestycyjne) - zapewnienie odpowiedniego poziomu refundacji leków produkowanych przez krajowy przemysł farmaceutyczny dla utrzymania ciągłego dostępu i niezależności wytwarzania leków - wspieranie konkurencyjności krajowego przemysłu farmaceutycznego w opracowywaniu bezpiecznych, skutecznych, przystępnych cenowo i bardziej ekologicznych leków wysokiej jakości. 	<p>Konieczne jest wdrożenie instrumentów wsparcia krajowych producentów leków. Plany rozwojowe przygotowywane przez Komisję Europejską powinny opierać się na potencjał już istniejącego przemysłu farmaceutycznego, a projektowane działania skupiać się na jego rozwoju i kształtowaniu nowych kompetencji. Wymaga to wdrożenia stabilnej polityki ekonomicznej, przemysłowej i regulacyjnej. Inwestycje w wytwarzanie API, substancji pomocniczych i leków w Europie wymagają wsparcia rządów narodowych i UE. Przy lokowaniu tych inwestycji należy zachować geograficzne zrównoważenie i zapewnić nieprzerwane łańcuchy dostaw w przypadkach nadzwyczajnych, jak to miało miejsce w tegorocznej pandemii. Konieczne jest zapewnienie elastycznego procesu rejestracyjnego wykorzystującego digitalizację oraz skrócenie procedury rejestracji dla europejskich producentów. Należy wdrożyć działania legislacyjne i pozalegislacyjne zalecające narodowym organom kompetentnym w zakresie polityki refundacyjnej preferowanie produktów wytwarzanych na terenie UE lub z intermedatów i API powstających w Europie oraz odejście od stosowanego do tej pory kryterium najniższej ceny, które daje przewagę wytwórcom azjatyckim. Polska ma potencjał, aby rozwijać produkcję substancji czynnych i leków. Dzięki wyszkolonej i doświadczonej kadry, a także istniejącej infrastrukturze możemy stać się ważnym europejskim centrum produkcji farmaceutycznej.</p> <p>a) W Polsce tylko kilka firm wytwarza substancje czynne do produkcji leków (API), które wykorzystuje do wytwarzania swoich leków oraz eksportuje na rynki USA, Japonii czy Korei. Jedną z grup kapitałowych produkującą na terenie RP leki na rynek lokalny i eksport wykorzystuje do wszystkich swoich produktów API wytwarzane na terenie UE, USA i Japonii. Inni krajowi wytwórcy leków, którzy jeszcze kilka lat temu produkowali API w Polsce, zaprzestali tego z uwagi na rachunek ekonomiczny i starają się dywersyfikować źródła dostaw. Bariera dla rozwoju nowych mocy wytwórczych w Polsce jest ograniczone wsparcie inwestycji. Uruchomienie fabryk API wymaga ogromnych nakładów finansowych i jest czasochłonne.</p> <p>b) Jeszcze do niedawna co drugi kupowany w polskiej aptece lek był wyprodukowany przez krajowych producentów, obecnie tylko co trzeci. Polski rynek leków uzależnia się od dostaw z zagranicy. Import wyrobów farmaceutycznych w ostatnich latach szybko rośnie. Jest to między innymi efekt faworyzowania najtańszych leków generycznych pochodzących z importu. W konsekwencji spada udział krajowych leków w polskim rynku. Wymaga to wdrożenia stabilnej polityki ekonomicznej, przemysłowej i regulacyjnej. Inwestycje w wytwarzanie API, substancji pomocniczych i leków w Europie wymagają wsparcia rządów narodowych i UE. Przy lokowaniu tych inwestycji należy zachować geograficzne zrównoważenie i zapewnić nieprzerwane łańcuchy dostaw w przypadkach nadzwyczajnych, jak to miało miejsce w tegorocznej pandemii. Konieczne jest zapewnienie elastycznego procesu rejestracyjnego wykorzystującego digitalizację oraz skrócenie procedury rejestracji dla europejskich producentów. Należy wdrożyć działania legislacyjne i pozalegislacyjne zalecające narodowym organom kompetentnym w zakresie polityki refundacyjnej preferowanie produktów wytwarzanych na terenie UE lub z intermedatów i API powstających w Europie oraz odejście od stosowanego do tej pory kryterium najniższej ceny, które daje przewagę wytwórcom azjatyckim. Polska ma potencjał, aby rozwijać produkcję substancji czynnych i leków. Dzięki wyszkolonej i doświadczonej kadry, a także istniejącej infrastrukturze możemy stać się ważnym europejskim centrum produkcji farmaceutycznej.</p> <p>a) W Polsce tylko kilka firm wytwarza substancje czynne do produkcji leków (API), które wykorzystuje do wytwarzania swoich leków oraz eksportuje na rynki USA, Japonii czy Korei. Jedną z grup kapitałowych produkującą na terenie RP leki na rynek lokalny i eksport wykorzystuje do wszystkich swoich produktów API wytwarzane na terenie UE, USA i Japonii. Inni krajowi wytwórcy leków, którzy jeszcze kilka lat temu produkowali API w Polsce, zaprzestali tego z uwagi na rachunek ekonomiczny i starają się dywersyfikować źródła dostaw. Bariera dla rozwoju nowych mocy wytwórczych w Polsce jest ograniczone wsparcie inwestycji. Uruchomienie fabryk API wymaga ogromnych nakładów finansowych i jest czasochłonne.</p>
<p>1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym</p> <p>Obszar: rynek pracy, zasoby ludzkie Zakres wsparcia</p>	<p>63</p>	<p>W działaniach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompleksowe działania służące wydużeniu zdolności do pracy osób uwzględniające zarządzanie wiekiem przedsiębiorstwach, rozwijanie kompetencji osób starszych, promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się - promowanie równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy w takich obszarach, jak m.in. poziom zatrudnienia, poziom wynagrodzeń, udział kobiet w kadry zarządzającej, <p>w tych obszarach warto uwzględnić nie tylko realizację działań systemowych, ale i bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw</p>	<p>Przedsiębiorstwa mogłyby wdrożyć u siebie konkretne rozwiązania wspierające takie grupy</p>
<p>1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym</p> <p>Obszar: rynek pracy, zasoby ludzkie Zakres wsparcia</p>	<p>63</p>	<p>W działaniu: - dostosowania pracowników, pracodawców, przedsiębiorców i przedsiębiorstw do zmian</p> <p>warto wprowadzić możliwość realizacji przedsięwzięć umożliwiających kompleksowe dostosowanie się do zmian przez przedsiębiorstwa, obejmujące zarówno zmiany techniczno-organizacyjne, jak przekwalifikowanie i rozwój kompetencji pracowników i pracodawców.</p>	<p>W obecnej perspektywie przedsiębiorstwa nie mają możliwości otrzymania wsparcia na kompleksowe programy adaptacyjne, które obejmowałyby zarówno zmiany organizacyjno-techniczne (w tym zakup sprzętu, licencji, techniczne dostosowanie miejsc pracy), jak i przekwalifikowanie czy podnoszenie kompetencji pracowników.</p> <p>System popytowego wsparcia kompetencji obecnie realizowany przy wsparciu z EFS nie odpowiada na potrzeby firm - jest przeregulowany (nadmierne biurokratyzowany), pracochłonny, a dostępne wsparcie rozproszone. Nie gwarantuje on także wdrożenia przez dane przedsiębiorstwo zmiany obejmującej większość pracowników firmy w pewnym (koniecznym dla sukcesu zmiany) terminie.</p> <p>Kompleksowe przekształcenie firmy w kierunku szerokiego wykorzystania rozwiązań cyfrowych, dostosowanie do wymogów Nowego Zielonego Ładu, czy też możliwość przeformułowania działania przedsiębiorstwa w związku ze skutkami pandemii COVID-19 wymaga instrumentu zapewniającego wsparcie z wysokim poziomem cross-finansingu lub też możliwość montażu finansowego ze środków EFS i EFR w ramach jednego spójnego projektu, w którym inwestycje w sprzęt i infrastrukturę firmy oraz kompetencje pracowników stanowią uzupełnienie.</p>
<p>1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym</p> <p>Obszar: rynek pracy, zasoby ludzkie Zakres wsparcia</p>	<p>63</p>	<p>W działaniach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompleksowe działania służące wydużeniu zdolności do pracy osób uwzględniające zarządzanie wiekiem przedsiębiorstwach, rozwijanie kompetencji osób starszych, promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się - promowanie równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy w takich obszarach, jak m.in. poziom zatrudnienia, poziom wynagrodzeń, udział kobiet w kadry zarządzającej, <p>warto uwzględnić nie tylko realizację działań systemowych, ale też bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw</p>	<p>Przedsiębiorstwa mogłyby wdrożyć u siebie konkretne rozwiązania wspierające takie grupy</p>

1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Obszar: rynek pracy, zasoby ludzkie Zakres wsparcia	63	W działaniu - dostosowanie pracowników, pracodawców, przedsiębiorców i przedsiębiorstw do zmian warto wprowadzić możliwość realizacji przedsięwzięć umożliwiających kompleksowe dostosowanie się do zmian przez przedsiębiorstwa, obejmujące zarówno zmiany techniczno-organizacyjne, jak przekwalifikowanie i rozwój kompetencji pracowników i pracodawców.	W obecnej perspektywie 2014-2020 przedsiębiorstwa nie mają możliwości otrzymania wsparcia na kompleksowe programy adaptacyjne, które obejmowałyby zarówno zmiany organizacyjno-techniczne (w tym zakup sprzętu, licencji, techniczne dostosowanie miejsc pracy), jak i przekwalifikowanie czy podnoszenie kompetencji pracowników. System popytowego wsparcia kompetencji obecnie realizowany przy wsparciu z EFS nie odpowiada na potrzeby firm: jest przeregulowany (nadmiernie zbiurokratyzowany), pracochłonny, a dostępne wsparcie rozproszone. Nie gwarantuje on także wdrożenia przez dane przedsiębiorstwo zmiany obejmującej większość pracowników firmy w pewnym (koniecznym dla sukcesu zmiany) terminie. Kompleksowe przekształcenie firmy w kierunku szerokiego wykorzystania rozwiązań cyfrowych, dostosowanie do wymogów Nowego Zielonego Ładu, czy też możliwość przeformułowania działania przedsiębiorstwa w związku ze skutkami pandemii COVID-19 wymaga instrumentu zapewniającego wsparcie z wysokim poziomem cross-finansingu lub też możliwość montażu finansowego ze środków EFS i EFR w ramach jednego spójnego projektu, w którym inwestycje w sprzęt i infrastrukturę firmy oraz kompetencje pracowników stanowią uzupełnienie.
1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Obszar: edukacja i kompetencje	64	Należy bardzo wysoko ocenić ujęcie w zakresie wsparcia edukacji włączającej i cyfrowej. To kluczowe obecnie aspekty, których brakuje w obecnych programach nauczania. Te które są już obecne wymagają aktualizacji i zwiększenia wymiaru czasowego. Niezwykle ważne jest równoczesne kształcenie i rozwój kadr pedagogicznych. W zakresie wsparcia należy ująć działania na rzecz rozwoju edukacji ekonomiczno-finansowej w szkołach. Postulujemy wpisanie wyposażania szkół w materiały i programy edukacyjne w obszarze przedsiębiorczości, ekonomii i finansów.	Badania prowadzone przez polskie uniwersytety ekonomiczne i Komisję Europejską wskazują, że edukacja w obszarze przedsiębiorczości, ekonomii i finansów ma duże znaczenie dla rozwoju gospodarki i społeczeństwa. Potwierdzają to również wyniki badań realizowanych przez NBP. Badania te pokazują, że większość wiedzy o finansach i ekonomii Polacy czerpią z własnych doświadczeń (63%), a więc uczą się na własnych błędach. Drugim źródłem wiedzy są media (46%), które pełne są materiałów sponsorowanych, reklam i informacji zdawkowych dostosowanych do ogółu społeczeństwa. Niewiele ponad jedna czwarta respondentów wskazała szkołę jako źródło wiedzy (28%). Równocześnie uczestnicy badania wskazali własną szkołę i nauczycieli jako najbardziej naturalne i pożądane źródło wiedzy na temat finansów i ekonomii (56%), najczęściej udzielana odpowiedź. Dodatkową wartością wprowadzenie tych obszarów edukacji do szkół jest wsparcie edukacji ekonomicznej w Polsce co z kolei wpływa na wzrost postaw przedsiębiorczych i tym samym liczby przedsiębiorców w naszym kraju. Badania naukowe wskazują, że wzrost jakości edukacji ekonomicznej i finansowej wpływa pozytywnie na wzrost przedsiębiorczości w Polsce (Soloduch-Pelc, 2007) gdyż na postawy przedsiębiorcze wpływają przede wszystkim doświadczenie, wykształcenie i umiejętności w zakresie, ekonomii, finansów, komunikacji, matematyki (National Content Standards for Entrepreneurship Education, 2007).
1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Oczekiwane rezultaty	64	Oczekiwane rezultaty powinny być uzupełnione o dodatkowy punkt „uzupełnienie niedoborów na rynku pracy poprzez efektywne zarządzanie strumieniem migracji zarobkowej”. Wśród rezultatów powinien się znaleźć również ten odnoszący się do systemu diagnozowania i prognozowania zapotrzebowania na kompetencje.	Zgłoszona uwaga wprost wynika z części analizy przedstawionej w dokumencie. Obecnie polski rynek pracy – pomimo wzrostu bezrobocia z powodu covid-19 – nadal boryka się z problemem braku pracowników. Osoby narodowości polskiej nie zawsze są gotowe do zmiany miejsca zamieszkania w związku z możliwością podjęcia pracy, często też nie posiadają odpowiednich kwalifikacji. Bez wiarygodnego systemu prognozowania zapotrzebowania na kompetencje na rynku pracy oraz wielkości przyszłych zasobów pracy niemożliwe jest prowadzenie racjonalnej polityki rynku pracy, ale również nie ma możliwości przygotowania polityki edukacyjnej (o czym mowa w kolejnym punkcie)
1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Obszar: edukacja i kompetencje	68	W sekcji „Zakres wsparcia” proponujemy dodać pkt. „wsparcie rozwiązań kształcenia w systemie on-line”.	Uzupełnienie jest uzasadnione z uwagi na komplementarność z zapisami na str. 65: Sytuacja, w jakiej znalazł się polski system oświaty oraz szkolnictwo wyższe w związku z pandemią COVID-19 pokazała, że kolejnym wyzwaniem w tym zakresie jest konieczność podnoszenia kompetencji kadr systemu edukacji (przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, szkoły branżowe, szkoły wyższe), w tym do prowadzenia kształcenia w systemie on-line
1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Obszar: edukacja i kompetencje Zakres interwencji	68	Proponujemy uzupełnienie zakresu wsparcia w następujący sposób : - kształtowania kompetencji i umiejętności cyfrowych społeczeństwa	
1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Obszar: edukacja i kompetencje Zakres wsparcia	68	Proponujemy, aby w części dotyczącej „rozwoju potencjału szkół do wyposażania uczniów w kompetencje transferowalne, proinnowacyjne oraz wsparcie procesu edukacyjnego w zakresie adaptacji nowoczesnych technologii do praktyki szkolnej” dopisać Jednostki działające poza systemem oświaty (np. organizacje pozarządowe, niepubliczne instytucje zajmujące się edukacją). W przypadku działania dotyczącego „kształtowania umiejętności cyfrowych społeczeństwa”, prosimy dodać doprecyzowanie na końcu zdania, w następujący sposób „w szczególności przedsiębiorców i pracowników firm”. W działaniu „doskonalenia pracy szkoły, w tym podnoszenie kompetencji nauczycieli oraz innych kadr systemu edukacji”, postulujemy aby uwzględnić „instytucje edukacji pozaformalnej oraz kadry systemu kształcenia ustawicznego”. W przypadku zapisów dotyczących „umiędzynarodowienia i rozwoju współpracy ponadnarodowej w szkolnictwie wyższym i nauce”, prosimy aby dopisać na końcu „(...) oraz edukacji pozaformalnej”. Oprócz działania dot. „rozwoju nowoczesnego szkolnictwa wyższego oraz kwalifikacji i kompetencji kadry akademickiej i naukowej”, postulujemy aby również dodać działanie „rozwój nowoczesnego sektora usług rozwojowych oraz kwalifikacji i kompetencji kadry instytucji kształcenia ustawicznego (VET)”. Proponujemy uzupełnienie zakresu wsparcia o działania na rzecz podnoszenia jakości edukacji szkolnej w zakresie sportu	Poprawa procesu uczenia się przez całe życie (LLL) jest strategicznym wyzwaniem, które w naszej ocenie należy wyeksponować w Umowie Partnerstwa i bardziej rozwinąć. Pomimo bardzo dużych nakładów finansowych w ostatnich latach (środkami z EFS, czy KFS), Polska ma cały czas problem z niskim poziomem uczenia się przez całe życie osób dorosłych. W 2019 r. jedynie 4,8% Polaków w wieku 25–64 lat uczestniczyło w formalnym lub nieformalnym uczeniu się w ciągu ostatnich czterech tygodni przed badaniem (średnia UE: 11,3%). Tylko 1% osób o niskim poziomie wykształcenia to dorośli słuchacze, w porównaniu ze średnią UE wynoszącą 4,3%. Autorzy projektu Umowy Partnerstwa zwracają uwagę, że ważnym narzędziem polityki uczenia się przez całe życie jest Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK). Zgadamy się z tym stwierdzeniem, natomiast uważamy, że ZSK posiada szereg mankamentów, które wpływają na to, że wykorzystanie tego systemu wśród pracodawców i pracowników w dalszym ciągu pozostaje ograniczone.
1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Obszar: edukacja i kompetencje Zakres wsparcia	68	Proponujemy uzupełnienie zakresu wsparcia o działania na rzecz podnoszenia jakości edukacji szkolnej w zakresie sportu	

1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Obszar: edukacja i kompetencje Zakres wsparcia	68	Proponujemy wyraźne wskazanie w UP, że wsparcie szkoleniowe, w zakresie LLL będzie dostępne zarówno dla MŚP i dużych przedsiębiorstw.	Transformacja cyfrowa czy energetyczna wymaga od przedsiębiorców wdrażania kompleksowych programów podnoszących kompetencje i umiejętności pracowników. Wykluczenie dużych pracodawców ze wsparcia nie ma uzasadnienia merytorycznego i powoduje, że transformacja kompetencyjna jest punktowa czy nadmiernie rozproszona w czasie. Działania w zakresie kompetencji mogą być planowane na poziomie sektora lub branży, ale bez związku z wielkością firmy (nawet jeśli MŚP będą miały preferencje)
1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Obszar: ochrona zdrowia Zakres wsparcia	77	Proponujemy uzupełnienie zakresu wsparcia w następujący sposób: Wsparcie w zakresie psychologii i psychiatrii dla dorosłych, młodzieży, dzieci (szkolnych przedszkolnych). Powoływanie Środowiskowych Centrów Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży (w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych).	Potrzeba deinstytucjonalizacji wsparcia społeczeństwa w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania chorobom. Wzmacnianie roli działań oddolnych i lokalnych bazujących na doświadczeniu samorządów terytorialnych, sektora organizacji pozarządowych i uczelni. Potrzeba wypracowania rozwiązań wsparcia w zakresie psychologii i psychiatrii. Opis obszaru włączenie i integracja społeczna wskazuje na potrzebę wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego oraz na potrzebę kontynuowania prac nad deinstytucjonalizacją usług, przybliżeniem ich do odbiorców oraz osadzenia w środowisku lokalnym. Środowiskowe centra zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży są wymienione jako przykład rozwiązań stanowiących impuls do zmian. Tworzenie centrów wpisuje się w reformę w systemie ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży
1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym	78	W sekcji „Oczekiwane rezultaty” proponujemy dodać pkt. „wzrost wykorzystania nowoczesnych form świadczenia usług medycznych i opiekuńczych (telemedycyna, telerehabilitacja, teleopieka)”.	Odpowiednie do wskazanych w zakresie wsparcia działań, tj.: - stosowania nowoczesnych form świadczenia usług medycznych i opiekuńczych (telemedycyna, telerehabilitacja, teleopieka) i poprawy ich dostępności,
1.4 Cel „Europa o silniejszym wymiarze społecznym” Obszar: edukacja i kompetencje	83	W części „Wkład do UP” pkt. „kształtowanie umiejętności cyfrowych społeczeństwa” proponujemy rozszerzyć „rozwój kształcenia w systemie on-line”.	Uzupełnienie jest uzasadnione z uwagi na komplementarność z zapisami na str. 65: Sytuacja, w jakiej znalazł się polski system oświaty oraz szkolnictwo wyższe w związku z pandemią COVID-19 pokazała, że kolejnym wyzwaniem w tym zakresie jest konieczność podnoszenia kompetencji kadr systemu edukacji (przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, szkoły branżowe, szkoły wyższe), w tym do prowadzenia kształcenia w systemie on-line
1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym	84	W części „Wkład do UP” zapis dotyczący „nowoczesnych form świadczenia usług medycznych” proponujemy rozszerzyć poprzez dodanie „w tym telemedycyny, telerehabilitacji i teleopieki”	Odpowiednie do wskazanych w zakresie wsparcia działań, tj.: - stosowania nowoczesnych form świadczenia usług medycznych i opiekuńczych (telemedycyna, telerehabilitacja, teleopieka) i poprawy ich dostępności,
1.5 Europa bliżej obywateli Obszar : Zwiększenie wpływu wspólnot lokalnych na kształt działań nakierowanych na rozwój terytoriów Zakres wsparcia	87	Proponujemy uzupełnienie zakresu wsparcia w następujący sposób: Włączenie w rozwój działań wspólnot lokalnych nakierowanych na rozwój podmiotów otoczenia społeczno-gospodarczego (sektor NGOs, szkoły i uczelnie, inicjatywy lokalne).	Działanie istotne z punktu widzenia kompleksowego rozwoju inicjatyw lokalnych, bazujących na szerokim doświadczeniu społecznym i naukowym. Włączenie szkolnictwa i uczelni jako miejsc transferu wiedzy i doświadczeń wspierających rozwój wspólnot lokalnych.
1.6 Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu Zakres interwencji	98	W działaniu: - zmiana i podnoszenie kwalifikacji pracowników, powinny być tu przewidziane możliwości ubiegania się o środki w trybie konkursu, umożliwiające realizację kompleksowych projektów wspierających zmianę i wzrost kwalifikacji pracowników z tych terenów	Wykorzystanie mechanizmu BUR nie daje możliwości realizacji kompleksowych projektów wspierających zmianę i wzrost kwalifikacji pracowników z tych terenów.
2.1 Układ programów realizujących Umowę Partnerstwa	101	W opisie zakresu nowego programu w zakresie rozwoju cyfrowego wnosimy o uzupełnienie opisu o: „wsparcie wykorzystania nowoczesnych technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych”	UP powinna dopuszczać możliwość realizacji działań w zakresie wspierania popytu na rozwiązania cyfrowe. Podczas przyszłych prac nad POCP 2.0 mogłyby one dotyczyć np. akcji informacyjnych, walki z fake-news, promowania rzetelnej wiedzy naukowej nt. wpływu technologii, a także bezpośredniego wsparcia dla użytkowników końcowych o szczególnych potrzebach w zakresie zakupu niezbędnych usług lub sprzętu. Takie działania są niezbędne dla realnej transformacji cyfrowej i wysokiego poziomu adopcji technologii w społeczeństwie.
2. Efektywność i skuteczność	102	Proponujemy rozszerzenie opisu dotyczącego Programu w zakresie rozwoju cyfrowego w następujący sposób: Program będzie finansowany z EFRR i będzie obejmował następujący zakres: cyfrowe kompetencje pracowników instytucji publicznych, cyberbezpieczeństwo, e-usługi sektora publicznego i prywatnego, cyfryzację ochrony zdrowia , cyfryzację back-office administracji publicznej, zwiększenie dostępności danych cyfrowych o wysokim potencjale wykorzystania, zwiększenie potencjału i wykorzystywania zaawansowanych technologii cyfrowych, w tym zastosowań analizy wielkich zbiorów danych, zwiększenie dostępu do usług ultra-szybkiego szerokopasmowego Internetu, wsparcie rozwiązań informatycznych i technologicznych problemów społeczno-gospodarczych, budowę potencjału centrów innowacji cyfrowych dla e-administracji (DIH).	W Programie w zakresie rozwoju cyfrowego, CP 1, 3 (obecny PO PC) konieczne zabezpieczenie środków na cyfryzację ochrony zdrowia, gdyż proces digitalizacji został już rozpoczęty i wymaga środków na jego zakończenie
2. Efektywność i skuteczność	102	Z punktu widzenia firm konieczne jest wprowadzenie sytemu "jednego okienka" dla funduszy - tj. zbudowanie jednego systemu teleinformatycznego, w którym przyjmowane byłyby wnioski o dofinansowanie, w określonej formie i przesyłane do odpowiedzialnych za dany konkurs instytucji. To pozwoliłoby na standaryzację reguł i procedur formalnych i powszechne zastosowanie najlepszych rozwiązań technologicznych i proceduralnych. Dodatkowo dawałoby podstawę do ujednolicenia zasad oceny wniosków i wzmacniałoby potencjał instytucjonalny w tym zakresie.	Potrzebne jest ujednolicenie procesów wdrażania programów operacyjnych na poziomie regionalnym i krajowym, w zakresie wsparcia przedsiębiorstw. Programy krajowe (np. POIR, POPW) charakteryzują się pewną stałością i przewidywalnością, stosunkowo prostymi formularzami wniosków o dofinansowanie. Wprowadzane są w nich rozwiązania upraszczające realizację projektów (np. ryczałty). Tymczasem programy regionalne i konkursy w nich realizowane są bardzo zróżnicowane. Każde województwo samodzielnie planuje i przygotowuje konkursy, posługując się własnymi formularzami, generatorami wniosków, kryteriami. Często kryteria te są bardzo nieprzejrzyste. Rozliczanie projektów również jest bardzo zróżnicowane, skomplikowane i czasochłonne, co naraża firmy na niepotrzebne koszty w trakcie realizacji projektu. Umożliwia także popełnianie niepotrzebnych błędów w trakcie rozliczenia projektu. Naszym zdaniem należałoby wypracować wspólne standardy dla wniosków, kryteriów, regulaminów, generatorów wniosków oraz przede wszystkim metodologii rozliczenia projektów.

<p>Tablica 5. Lista wskaźników monitorowania Celu 4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”</p>	<p>164</p>	<p>Zaproponowane wskaźniki nie odzwierciedlają w pełni oczekiwanych rezultatów, a tym samym nie dają możliwości pełnego monitorowania stopnia osiągnięcia celu. Zaproponowane wskaźniki koncentrują się na działaniach publicznych służb zatrudnienia, a nie na sytuacji na rynku pracy.</p>	<p>Przykłady wskaźników:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba nieobsadzonych miejsc pracy (dłużej niż 6 m-cy) - średnia liczba oczekiwania przez cudzoziemca z krajów spoza UE na pozwolenie na pracę, - liczba osób bezrobotnych/zwolnionych z pracy z uwagi na brak kompetencji cyfrowych (bezrobocie technologiczne) w podziale na kobiety i mężczyzn, - liczba pracujący, którzy w uczestniczyli w jakiegokolwiek formie podnoszenia kwalifikacji zawodowych w podziale na kobiety i mężczyzn
--	------------	--	--